

Emendationes Asaphylos

Scripta

A. F. J. J. J.

1800

De emendando Aeschylo si quis bene mereri hodie velit, ab editione Hermanniana tanquam a fundamento omnis criticae suppellectilis profisciscatur necesse est. Quae quidem editio quam accurata et subtili aestimatione egeat, praeclare nuper expositum a Welckero Musci Rhen. t. IX. p. 179. sqq., ubi qualem ille operis Hermanniani aestimatorem desideraverat, talem reapse ilico se praestitit Carolus Prienius, qui eodem Musci Rhen. t. p. 217. sqq. et p. 392. sqq. de emendanda una saltem Aeschyli fabula, Septem ad Thebas dico, tam bene etiam post Hermannum meritis sit, ut perpauca tantum reliqua fecerit. Horum quaedam cum satis probabiliter iam indagasse mihi videar disputatione quam de emendanda illius fabulae parodo scripsi*), eodem consilio nunc alterum carmen choricum eiusdem fabulae breviter percurram: de quo perpoliendo egregia sane esse Hermannii merita ut concedam Prienio, quaedam tamen utriusque critici acumen fugisse in promptu est, veluti secundo statim versu primae strophae cum omnes libri scripti haec testentur:

γείτονες δὲ καρδίας μέριμναι

versus autem antistrophicus

τᾶσδ' ἄρειον, ἐχθροῖς ἀφέντες

non omnino congruat cum illo, Hermannus reiecta vocis *καρδίας* synizesi, qua olim in Elem. doctr. metr. p. 54. metro consultum voluit, et explosa Dindorfii coniectura peregrinam vocem *κάραξας* Aeschylo inculcantis in versu antistrophico inesse sibi persuasit mendum scripturae, quod tollere sic emendato versu ausus est:

τᾶσδ' ἄρειον, ἐξαφέντες ἐχθροῖς

quam emendationem vereor ne parum caute dixerit Prienius nihil dubitationis habere. Verum

*) Haec disputatio quam nuper cum viro clarissimo Friderico Ritschelio communicavi, propediem in Museo Rhen. prodibit. —

enim ut fatear, virgines Thebanas miseram urbis expugnatae condicionem conquerentes nequaquam est probabile sollicitudines suas v. 271. ita proferre, ut eas vicinas tantum cordis esse dicant, quippe quibus potius habitare illas penitus in corde ipso dicendum fuerit. Quamquam vel sic mirari iure possis nihil fere novi addi hac sententia per se quidem satis probabili, cum angustiore timore cor virginum proximo versu iam dictum sit: *γόβῳ δ' οὐχ ἐπινόσσει κέαρ*. Quae cum ita sint, vocem *καρδίας* iam pridem conieci commenticiam esse et oscitantibus librariis deberi tanquam futile interpretamentum pristinae scripturae *κηρός*, ad quam vere poeticam dictionem cum attollere animum non audent librarii ut fuit captus hominum, in tritissimum *κέαρ* (*κηρ*) incidisse et pro inusitato *κηρός* substituisse *καρδίας* videntur. Sine dubio autem vere poeticum est sollicitudines dici vicinas pernicii: *γείτονες δὲ κηρός μέρμυραι* neque minus Aeschyleum quam illud quod v. 333. exstat *ἄρπαγαι δέ, διαδρομῶν ὀμείμονες*: rapinae fiunt, sorores discursationum. Ceterum eadem translata significatione vocem *γείτων* usurpalam habes cum apud alios scriptores tum apud Aeschylum Agam. v. 970. *νόσος [ἀεὶ] γείτων ὁμοιοχός* nec mirum hoc loco perniciem in universum significari voce *κηρ*, qua v. 758. *κηρ' ἀγελόντα χάρας* aperte Sphinx communis omnium Thebanorum perniciis significatur. —

A communis calamitatis tristitiaque significatione ad propriam suam sortem deplorandam hoc modo transitum parant virgines v. 315. sqq.

*κλανὸν δ' ἀριδρόποις
ὀμοδρόπων νομίμων προπάρουθεν διαμείψαι
δομάτων σινγεράν ὀδόν.*

qui locus dici vix potest quantum negotii fecerit omnibus criticis. Ac primum quidem Hermannus in librorum scriptura acquiescens sic illos versus interpretatus est: deploranda sors est earum, quae carptae ante solemnem ritum, quo vix maturus iuventutis flos decerpitur, relicta domo tristem ingrediuntur viam: in quibus non modo frigere *ὀμοδρόπων* cum voce *νομίμων* coniunctum, sed ne recte quidem explicatum esse ab Hermanno verissime iudicavit Prienius. Nec honorificentius iudicandum est de interpretatione Schneidewini, qui Philol. t. V. p. 367. sq. similiter atque Hermannus significari hoc loco contendit virgines modo carptas ante matrimonium, quo viridis recensque flos decerpitur. Quid? quod leporem et salem nescio quem deprehendere idem Schneidewinus sibi visus est in iunctis *ἀριδρόποις* et *ὀμοδρόπων* adiectivis, quorum prius

passiva esset significatione usurpatum, activa alterum: id quod tantum abest ut verum sit, ut mihi quidem utrumque et ἀρτιδρόποις et ὠμοδρόπων languidum et ieiunum esse videatur. Etenim nec iustam oppositionem fieri apparet illorum adiectivorum nec virgines sufficit dici modo carptas hoc loco, quo nondum adulta aetate vel crudeliter carptas esse vel simile quid necessario dicendum erat. Quocirca emendatio Ritschelii Mus. Rhen. t. I. p. 143. sq. adiectiva illa corrigentis et simul transponentis hunc in modum:

κλειτὸν δ' ὠμοδρόποις ἀρτιτρόπων
νομίμων προπάροιθεν κτλ.

aut servata pristina adiectivorum collocatione versus illos sic scribentis:

κλειτὸν δ' ἀρτιτρόπων ὠμοδρόποις
νομίμων προπάροιθεν κτλ.

sententiae quidem integritate haud mediocriter commendatur, dummodone verba διαμεῖψαι δομάτων στυγερὰν ὄδον de morte virginum cum eodem Ritschelio interpretemur. Sed illud quoque accedit quod verbis ἀρτίτροπα νόμιμα vix est credibile significari posse legitimum matrimonium: quam difficultatem ne substituto quidem ἀρτιδρόπων pro ἀρτιτρόπων expediisse Prienius putandus est. Quemadmodum enim nuptiae nec ἀρτίτροπα nec ὠμόδροπα νόμιμα dici possunt, ita etiam ἀρτιδροπα dici easdem posse nemo facile sibi persuadeat. Pessimam autem omnium rationem ingressus est Franckenius de antiq. Aeschyli interpret. p. 96., qui vitiosam scripturam ἀρτιρόποις amplexus cum hanc interpretationem proposuisset: flebile pudicis virginibus ante legitimum matrimonii tempus domum mutare invisa (servitutis) via: omnem vim venustatemque huic loco detrahi passus est. Verissimum enim mihi cum Hermanno videtur ἀρτιδρόποις contestatum illud non modo libris et scholiis, sed etiam ab Eustathio Opusc. 335, 28: ἐν μετοπώρῳ οὐ μόνον καινόν, ἐάν, ὡς ἡ παροιμία, ἄνθος ἀναφνῆ, ἀλλὰ καὶ ἐάν καὶ Αἰσχύλον ἀρτίδροπος ὀπώρα νεάζουσα τραγηθῆ. Virgines ἀρτίδροποι i. e. modo carptae dicuntur quae v. 344. καινοπήμονες sunt: in eo autem inest gravis earum calamitas fortunaeque acerbitas, quod modo carptae statim in servitatem abducuntur ab hostibus: κλειτὸν δ' ἀρτιδρόποις διαμεῖψαι δομάτων στυγερὰν ὄδον. Exaggerari vero et amplificari hanc imaginem nemo est quin intellegat addita altera eaque fortiore notione, quam ex vitiosa ὠμοδρόπων scriptura una tantum litera mutata sic eruendam esse arbitror:

κλειτὸν δ' ἀρτιδρόποις ὠμοδρόπως
νομίμων προπάροιθεν κτλ.

ἀρτίδροποι ὠμοδρόπως dicuntur virgines, quae modo et immature carptae sunt nec offensionem esse potest ἀρτίδροποι coniungi cum ὠμοδρόπως ab Aeschilo, apud quem constat similia reperiri multa, veluti ut pauca afferam, v. 715. eiusdem fabulae ἐπειδὴν αὐτοκτό-
νος | αὐτοδάκτυοι θάνασσι et Prometh. v. 948. τὸν πικρῶς ὑπέριπκρον. —

Omnium autem difficillimi criticis visi sunt ultimi eiusdem carminis versus 344—
49, quibus miserrima virginum in servitute abductarum sors describitur. Qui versus cum
in omnibus libris sic scripti exstant:

δμοῖδες δὲ καινοπήμονες νέαι,
τλήμονες εὐνὰν αἰχμάλωτον
ἀνδρὸς εὐτυχοῦντος, ὥς
δυσμενοῦς ὑπερέτερον.
ἐλπίς ἐστὶ νικίτερον τέλος μολεῖν,
παγκλαίτων ἀλγέων ἐπίροθον.

non potest esse dubium quin secundus gravibus vitiis inquinatus sit vel propterea quod
ne respondet quidem versui strophico ab omni depravationis suspitione ut videtur libero:
ξυμβολεῖ φέρων φέροντι. Quapropter Hermannus emendato versu antistrophico totum locum
sic scribendum esse censet:

δμοῖδες δὲ καινοπήμονες νέαι
τλήμον αἰσιν αἰχμάλωτον
ἀνδρὸς εὐτυχοῦντος, ὥς
δυσμενοῦς ὑπερέτερον
ἐλπίς ἐστὶ νικίτερον τέλος μολεῖν,
παγκλαίτων ἀλγέων ἐπίροθον.

addita hac quidem interpretatione: novo dolore iuvenes servae affliguntur, quibus
spes est (i. e. expectandum est) venturum esse miserum captivum nocturnum
officium viri victoris, ut gravioris hostis (vel ut gravioris hoste), adiuvens
atque augens lacrimas. Quam interpretationem ut duram atque inficetam iure quidem
improbavit Welckerus l. c. p. 189. sq., sed ipse cum librorum scripturam intactam reliquisset,
nisi quod pro ὥς cum Butlero αἰς scripsit, nec metricam difficultatem v. 345 removit et
in interpretando verbo εὐτυχοῦντος falsus est. Verbo enim εὐτυχοῦντος non posse simpli-
citer dici opulentum vel felicem et meliorem esse servae condicionem in opulenti quam in

pauperis domo recte iam perspexerat Hermannus. Sed ab Hermanno quoque perperam intellectum esse cum totum locum tum captiosum illud *εὐτυχοῦντος* probabilis Prienii sententia est, cum verba *ἀνδρὸς εὐτυχοῦντος* et *δυζμενοῦς ὑπερτέρον* ut idem fere significantia ita coniungi ὡς particula nequeant, ut unum altero expleatur et amplificetur. A Prienio autem ipso permirum est omnino praetermissam esse explicationem verbi *εὐτυχοῦντος*, quod caput rei erat. Ceterum in emendanda priore parte enunciati ita versatus est Prienius, ut *τλήμονες* glossema pristinae scripturae *τλαται*, *εὐνὰν* autem veram scripturam esse diceret totumque locum sic scriberet:

δμοῖδες δὲ καινοπήμονες νέαι,
 τλαται εὐνὰν ἀγμάλωτον
 ἀνδρὸς εὐτυχοῦντος, ὡς
 δυζμενοῦς ὑπερτέρον
 ἐλπὶς ἔστι νύκτερον τέλος μολεῖν,
 παγκλαύτων ἀλγέων ἐπίροθον.

in quibus mihi utrumque et *τλαται* et *εὐνὰν* quod ne convenit quidem cum versu strophico, falsum videtur. Proficiscendum autem est ut dicam quod sentio in emendandis his versibus a verbo *εὐτυχοῦντος*, in quo quasi in cardine omnis difficultas vertitur. Quod si verbo *εὐτυχοῦντος* significari hoc loco statuimus eum qui aliquid feliciter nactus sit, sane quam probabilis totius loci emendatio tanquam sponte se offert. Pro *τλήμονες* enim nemo non videt scribendum esse *τλήμον'*, pro *εὐνὰν* autem *εὐνιν*, ut totus locus sic pristino nitore restituatur:

δμοῖδες δὲ καινοπήμονες νέαι
 τλήμον' εὐνιν ἀγμάλωτον
 ἀνδρὸς εὐτυχοῦντος, ὡς κτλ.

interpretandus autem sit hac ratione: iuvenes servae novo dolore affliguntur hoste miseram, captivam sociam tori feliciter nactus: expectandum enim est venturum esse nocturnum officium hostis victoris, augens dolores lacrimarum plenos. —

Reliquos huius stasimi locos corruptos fatendum est et sagaciter investigatos et ingeniose emendatos esse ab Hermanno, nisi quod emendationi v. 296. *ἄταν, ξίψοπλον ἄταν* alteram emendationem *κάκαν, ξίψοπλον ἄταν* ab ipso quoque Hermanno commendatam praefendam esse cum Prienio contenderim. Deinde quos hypercatalectos dochmios ab initio versus statuit Hermannus v. 329 et 340,

πρὸς ἀνδρὸς δ' ἀνήρ ἀμφὶ δορὶ καίνεται·

κρήσας πικρὸν γ' ὄμμα θαλαμηπόλων·

eos ut inusitatos removere facile possis aut hac eleganti emendatione Prienii:

πρὸς ἀνδρὸς δ' ἀνήρ σὺν δορὶ καίνεται·

πικρὸν γ' ὄμμα κήσας θαλαμηπόλων·

aut id quod malim, ascita paullo leniore emendatione Ritschelii in ephem. litt. Jenens. a. 1830 m. Febr. p. 204. haec conicientis:

πρὸς ἀνδρὸς δ' ἀνήρ δόρει καίνεται·

κήσας πικρὸν ὄμμα θαλαμηπόλων·

namque nec ἀμφὶ nec σὺν nec Robortellianum ὑπὸ quod temere arripuit Wellauerus, in ullo exstat codice. Reliquum est ut dicatur de lacuna v. 300., quae nescio an probabilius et versui strophico convenientius reiecto Prieniano supplemento *πρεπιτοὶ* expleri possit hoc modo:

[στρατοῦ] τε σιάθητ'

Scr. Conicii m. Jun. a. MDCCCLV.
